

AGENTSCHAP NATUUR & BOS

Vlaamse overheid

Adviezen en Vergunningen
Vlaams-Brabant en Limburg
Diestsepoort 6 bus 75
3000 LEUVEN

T 016 66 63 00
aves.vbr.anb@lne.vlaanderen.be

Mevrouw Ann Theunissen
Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
Dienst Milieueffectrapportagebeheer
Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

uw bericht van
aanvulling van 10/11/2016
vragen naar/e-mail
René Meeuwis
Rene.meeuwis@lne.vlaanderen.be

uw kenmerk
PL0212

ons kenmerk 16-07318
16-09235-VB-bis
telefoonnummer
016 66 63 10

bijlagen
bijlage advies plan-MER
datum

28 NOV 2016

Betreft: advies ontwerptekst MER

Onderwerp

Ontwerp plan-MER Afbakening regionaalstedelijk gebied Leuven

Datum van ontvangst

10 november 2016 (aangepaste versie)

Situering

Adres Delen van grondgebied Leuven, Herent, Holsbeek en Rotselaar

Aanvrager

Naam Ruimte Vlaanderen

Adres Phoenix-gebouw, Koning Albert II-laan 19, 1210 Brussel

Beschermingsstatus

Meerdere onderdelen van het plan liggen in of grenzend aan SBZ en/of VEN

Rechtsgrond

Dit advies wordt verstrekt door het Agentschap voor Natuur en Bos op basis van de volgende wetgeving:

- Art. 4.3.4., §4, 3° en Art. 4.3.8., §3 decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid
- Artikel 2, § 4 besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage

De navolgende bespreking dient gezien als een aanvulling en aanpassing van het eerdere advies (16-09235-VB; 16-05556) dat werd uitgebracht op 19 augustus 2016.

Bespreking passende beoordeling

De passende beoordeling is als een aparte bijlage (bijlage V) achteraan in het MER toegevoegd. Ze geeft een uitgebreide beschrijving van de verschillende SBZ die door dit plan gevat worden en van de habitats en soorten waarvoor die zones werden aangemeld.

De passende beoordeling beschouwt 3 SBZ-H en 1 SBZ-V:

- SBZ-V BE2422315 "De Dijlevallei"
- SBZ-H BE2400011 "Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden"
- SBZ-H BE2400012 "Valleien van de Wingé en de Motte met valleihellingen"
- SBZ-H BE2400014 "De Demervallei"

De opmerking op blz. 3/32 die stelt dat de principes van de Habitatrichtlijn geheel in de artikels 36bis en 36ter van het Natuurdecreet gevat zijn, is niet geheel terecht. Beide artikels bevatten de voornaamste regels en procedures rond aanwijzing en beoordeling van activiteiten in de Speciale Beschermingszones (SBZ), maar andere aspecten van deze richtlijn zijn terug te vinden in andere delen van het Natuurdecreet (zoals de zorgplicht, het standstill-beginsel, soortbescherming). Voor de verdere beoordeling vormt dit geen direct probleem, zolang deze principes steeds meegenomen worden in de afweging.

Blz. 10/32 wordt verwezen naar het G-IHD-besluit. Dit besluit van 23 juli 2010 stelt duidelijke doelen voor behoud en uitbreiding van habitats en soorten (populaties). Het gaat dus niet om een studie, maar om effectief beslist beleid van de Vlaamse Regering.

De opmerking dat de maatregel van het voorzien van een bufferstrook binnen de verstorende activiteit (in dit geval bedrijvigheid) dient voorzien te worden, is overgenomen. Gezien de huidige ambachtelijke zones al grenzen aan SBZ of slechts een beperkte buffer hebben, smaller dan wat in het MER wordt voorgesteld, betekent dit dat zelfs het louter bijkomend voorzien van een buffer tot de voorgestelde breedte al een inname en beïnvloeding van SBZ en/of VEN betekent. Het MER heeft dit op meerdere plaatsen aangegeven, maar het blijft een aandachtspunt bij de verdere interpretatie. In het bijzonder is dit het geval voor de uitbreiding van de ambachtelijke zone Wingepark met 20m ambachtelijke activiteit, waar een buffer van gemiddeld 30m en minimaal 25m moet bijgeteld worden. Bijgevolg moet in dit scenario steeds uitgegaan worden van een directe impact op een 50m-zone, niet op 20m.

SBZ-V "De Dijlevallei"

Dit SBZ bevindt zich op minimaal 1 km ten zuiden van de meest nabije geplande initiatieven en zal redelijkerwijze geen significant negatieve effecten van dit planinitiatief ondervinden.

SBZ-H "Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden"

Het SBZ komt tot vlak bij het deelgebied IMEC. Gezien IMEC ten noordoosten van dit SBZ ligt en alle ontwikkelingen zich daar concentreren, is er geen directe inname van habitat. Het grootste aandeel emissies vanuit de site zullen op basis van overheersende windrichting ook van het SBZ wegblazen. Op vergunningsniveau blijft echter de nodige aandacht hiervoor nodig. Kort bij de site komen immers habitats voor waarvan de kritische drempelwaarde voor stikstof momenteel al overschreden worden. De voornaamste bron van stikstofemissies in deze omgeving is verkeer (E314 en Boudewijnlaan), maar industriële activiteiten kunnen cumulatief hieraan werken, of zelf bijkomend verkeersgenererend zijn en daardoor dit effect

vergroten. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) dienen de nodige maatregelen genomen te worden om dit effect te milderen.

SBZ-H "Valleien van de Winge en de Motte met valleihellingen"

A: deelgebied Uitbreiding Haasrode

Voor deelgebied Uitbreiding Haasrode gelden vergelijkbare elementen als voor IMEC. Dit deelgebied kan effect hebben op bovenvermeld SBZ, meer bepaald op het deel van het SBZ-H rond de Molenbeek. De in het MER opgenomen emissiegegevens gaan immers uit van een theoretische berekening vanuit 1 centraal gelegen puntlocatie in het deelgebied met een gestandaardiseerde emissiewaarde berekend op basis van algemene aannames. De randen van het gebied komen een stuk dichterbij het SBZ en individuele bedrijven kunnen mogelijk in sterke mate van de gemiddelde berekende waarde afwijken. Bovendien ligt in dit geval het SBZ-H ten noordoosten van het deelgebied, dus net in de overheersende windrichting. Het kortst bij het deelgebied van het plan liggen geen actuele habitats of zoekzones waarin overschrijding van de kritische stikstofdrempel optreedt, maar dit blijft een aandachtspunt bij de afzonderlijke aanvragen voor vestiging van nieuwe bedrijven. Dit zou best een weerslag vinden in de stedenbouwkundige voorschriften voor dit deelgebied, zodat bedrijven met een hoge potentiële stikstofemissie of hoge verkeersgeneratie hier kunnen uitgesloten worden. Het wordt in die zin ook best als milderende maatregel opgenomen in het planMER.

B: deelgebied Wingepark

Voor Wingepark wordt gewerkt met 3 scenario's:

1. Wingepark +, zijnde een maximale invulling die het integrale SBZ-H ten noordwesten van de E314 inpalmt;
2. Wingepark -, waarbij beperkte delen van het SBZ (buiten actueel habitat) worden ingepalmd;
3. 20m-scenario, waarbij aansluitend bij de actuele ambachtelijke zone een strook van 50m als extra ambachtelijke zone wordt ingepalmd binnen het SBZ.

Bij scenario 1 en 3 treedt directe inname van waardevolle habitats op. Scenario 2 blijft buiten de actuele habitats, zodat geen directe habitatinname gebeurt. Maar wat geen actueel habitat is in dit deel van het SBZ is aangeduid als zoekzone voor uitbreiding van de kwetsbare habitats waarvoor het gebied is aangemeld. De 3 voorgestelde scenario's tasten alle deze zoekzones aan en hypothekeren door hun aard (bedrijvigheid) de realisatie van habitats. De zoekzones zijn te beschouwen als gelijkwaardig aan actuele habitats.

Naast directe inname zijn er ook onrechtstreekse effecten als gevolg van het voorzien van bedrijvigheid in dit deelgebied. Zo schuiven bij inname randeffecten van verstoring verder binnen het SBZ, waardoor ook in aangrenzende percelen een gedeeltelijke habitatdegradatie optreedt. Gezien de overstromingsgevoeligheid van de hele site (zowel het huidige Wingepark als de voorgestelde uitbreidingen liggen geheel binnen effectief ovrstroombaar gebied), betekent vrijwaring van de huidige bedrijvigheid al een beïnvloeding van het waterregime met effecten op habitats. De voorgestelde uitbreidingen vergroten dat effect nog, zelfs los van klimaatverandering die eveneens voor een veranderend waterregime zorgen. Bovendien zijn de aanwezige habitats voor een aanzienlijk deel grondwaterafhankelijk en beïnvloedt de inname voor bedrijvigheid het lokale grondwater, zeker als bedrijven ook (oppervlakkige) waterwinning voor hun productieproces voorzien. Deze effecten worden in de passende beoordeling enkel in rekening gebracht onder de milderende maatregelen op vergunningsniveau. Daarenboven liggen in dit deel van het SBZ diverse actuele habitats en zoekzones waarvoor de kritische drempelwaarde stikstofdepositie momenteel al overschreden wordt (zie kaartjes in bijlage). Bijkomende activiteit mag (in het kader van de PAS) deze depositie niet verhogen. Hierbij

mag ook de factor verkeer zeker niet uit het oog verloren worden, aangezien deze site unimodaal op wegtransport gericht is en bijkomende ambachtelijke activiteit dus ook bijkomende verkeerstrafiek genereert. Een laatste effect is barrièrewerking. Hierbij kijkt het MER vooral naar de Winge en de zone erlangs als mogelijke corridor voor fauna. De Winge vormt inderdaad een noord-zuidas, die buiten SBZ zelfs nog verder de verbinding tussen dit SBZ en het SBZ-H "Demervallei" mogelijk maakt. Het MER gaat veel beperkter in op het feit dat dit gebied ook cruciaal is als oost-westverbinding tussen (openruimte-)deelgebied Kwade Hoek en het natuurgebied van Rigessel (en verder richting Wijngaardberg). Deze oost-west-natuurverbinding wordt ook weergegeven en benoemd in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaams-Brabant (natuurverbindingen 10C en 12B). Scenario 1 en 2 hebben beide een significant effect op deze verbindingen. Enkel met scenario 3 is deze verbinding niet geheel doorgesneden, al wordt ze in de zuidoosthoek van de huidige ambachtelijke zone wel redelijk smal en langs beide zijden sterk door menselijke activiteiten beïnvloed. Het nemen van milderende maatregelen langs de Winge kan dus wel enigszins een minder negatief effect hebben op behoud van de noord-zuidas, maar blijft significant negatief op de oost-westverbinding en op de aanwezige natuurwaarden. Voor de verscherpte natuurtoets moeten effecten ruimer in beschouwing genomen worden, want ook het aangrenzende gebied Rigessel maakt deel uit van het VEN (ook al is het geen SBZ). Aantasting moet dus bekeken worden in functie van behoud en versterking van dit hele natuurgebied. Anderzijds draagt het versterken van de gehele natuurkern bij aan de kwaliteit van de habitats binnen het SBZ en wordt zo duidelijker dat het SBZ hier geen restgebied, maar een onderdeel van een groter natuurgeheel is.

De nieuw toegevoegde passage op blz. 24/32 over vleermuizen komt onduidelijk over. In het SBZ Wingevallei komen twee gekende winterverblijfplaatsen van Ingekorven vleermuis voor, waarvan alleen die van Houwaart mogelijk relevant is voor Wingepark. Deze soort jaagt en overzomert in oude bossen, waardoor ze tijdens jachtactiviteiten ook nabij het Wingepark kan voorkomen. De habitatrichtlijn beschermt daarnaast ook het merendeel van de vleermuizensoorten in België los van een aanmelding bij specifieke gebieden. Daarom betekent een aantasting van de oude bossen aan het Wingepark ook een habitatverlies voor de (bos)soorten uit deze groep (waarvan de voornaamste ook in de paragraaf op blz. 24/32 vermeld worden). De tekst wordt best in die zin aangepast (en in de titel wordt dan best "vleermuizen" ipv "ingekorven vleermuis" gezet).

C: deelgebied Kwade Hoek

Dit deelgebied ligt net ten westen van het Wingepark. Intern wordt het nog in 2 gesneden door de Holsbeeksesteenweg. Voor natuur is vooral het gedeelte ten oosten van die steenweg van belang. Buiten het aspect van directe habitatinname spelen hier immers dezelfde effecten als binnen de scenario's voor Wingepark. Zeker voor dit oostelijk deel blijven er bij een ontwikkeling tot ambachtelijke zone, zelfs na nemen van milderende maatregelen, significant negatieve effecten op SBZ en VEN, in het bijzonder op het vlak van veranderende hydrologie en bijkomende stikstofdepositie door extra verkeersgeneratie.

SBZ-H "De Demervallei"

Dit laatste SBZ wordt mogelijk aangesneden door de geplande activiteiten in deelgebied Danone. De scenario's die zich beperken tot uitbreiding van de ambachtelijke zone zelf blijven buiten SBZ en hebben enkel mogelijk indirecte effecten. Het scenario "Danone GRB + stedelijke ontwikkeling" snijdt echter westelijk in het SBZ in. Hierbij worden geen actuele habitats ingenomen, maar wel delen van zoekzones (zie kaartjes in bijlage). Bovendien bevinden zich in deze zoekzone vegetatietypes die gevoelig zijn voor stikstofdepositie. Ook op het vlak van overschrijding van de kritische stikstofdrempel voor de beoogde habitats is dus een mogelijk significant effect te verwachten. Ook in dit geval geldt trouwens de opmerking dat zelfs de aanleg van een bijkomende bufferzone volgens de in het MER aangehaalde criteria, een insnijding in het natuurgebied en SBZ

veronderstelt en dus een mogelijke aantasting van het SBZ. Er zijn ook in dit geval alternatieven mogelijk die geen bijkomende aantasting van natuurgebied en SBZ betekenen.

Het Agentschap voor Natuur en Bos stelt vast dat het plan/project geen betekenisvolle aantasting veroorzaakt aan de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszone. Het Agentschap voor Natuur en Bos verklaart zich **akkoord** met de conclusies van de PB.

De dienst Mer hoeft geen verder advies te vragen tijdens de beslissingsfase van het definitief m.e.r.. De dienst Mer kijkt bij de definitieve versie wel extra na dat er geen wijzigingen meer zijn aangebracht aan de PB.

Bespreking verscherpte natuurtoets

Gezien de aanzienlijke overlapping tussen de SBZ en het VEN, zijn de passende beoordeling en de verscherpte natuurtoets samen in 1 bijlage besproken. De bespreking en conclusies voor de gebieden gelegen in het VEN zijn gelijklopend met die voor de SBZ. Specifiek voor Wingepark dient het SBZ en de aangrenzende VEN en openruimtegebieden als 1 geheel in beschouwing genomen te worden, zodat duidelijk is dat dit meer is dan een geïsoleerd restgebied.

Het Agentschap voor Natuur en Bos stelt vast dat de vergunningsplichtige activiteit onvermijdbare en onherstelbare schade aan de natuur in het VEN kan veroorzaken, tenzij dit gebied niet wordt aangesneden voor de ontwikkeling van Wingepark .

Bespreking ontwerptekst (discipline Fauna Flora)

De discipline Fauna Flora situeert de belangrijkste natuurwaarden en interacties in de SBZ en VEN-gebieden. Via verwijzing worden deze verder uitgewerkt binnen de passende beoordeling / verscherpte natuurtoets. De opmerkingen van het Agentschap daarover zijn hierboven terug te vinden onder bespreking passende beoordeling.

Voor het Agentschap is vooral de analyse voor deelgebieden Wingepark en Kwade Hoek (oost) van belang: het ANB had expliciet gevraagd ook een scenario voor openruimte met nadruk op natuurontwikkeling voor dit gebied te bekijken. De zone ten zuiden van het Wingepark is immers wat nog rest van een vroeger veel groter alluviaal bos. Dit wordt duidelijk gemaakt met de in bijlage gevoegde kaartjes van het bos ten tijde van de Ferraris (1776) en Vandermaelen (1850). Omdat er nog steeds waardevolle relictten van dit bos aanwezig zijn, is een herstel nog mogelijk. Om die reden zouden zeker opties van bosontwikkeling ter versterking van deze kern mee op hun effecten moeten bekeken worden (en dan niet enkel binnen de discipline Fauna en Flora, maar evenzeer in de andere disciplines, omdat deze gewenste ontwikkeling ook daar effecten kan genereren). Openruimtescenario's zijn trouwens algemeen sowieso minimalistisch bestudeerd: ze worden sterk als reeds aanwezig en statisch gezien. Enkel in het beschrijvend gedeelte worden sommige aspecten aangekaart. Maar in de respectievelijke disciplines wordt dit nergens uitgewerkt en worden dus ook geen opportuniteiten of knelpunten voor die openruimte in beeld gebracht. Zelfs niet voor die gebieden waar dit expliciet gevraagd is. Zeker binnen deze scenario's, maar ook binnen de andere deelgebieden zou een analyse van (zowel actuele als potentiële) ecosysteemdiensten kunnen helpen in een oplossingsgerichte aanpak en ontwikkelingsvisie.

Binnen een stedelijke omgeving vormt aandacht voor stedelijk groen eveneens een belangrijke uitdaging. De verschillende geplande ontwikkelingen zijn immers hoofdzakelijk gericht op invulling met hardere functies (met uitzondering van de voorstellen voor openruimtegebieden). Net binnen dergelijke context is aandacht voor groenblauwe dooradering en algemeen toegankelijk buurtgroen belangrijk in functie van de leefbaarheid van de stad. Natuurverbindingen moeten ook echt een verbinding vormen en niet regelmatig doodlopen op voor natuur moeilijk tot niet overbrugbare hindernissen. Op blz. 104 van het MER geeft een kaart de

groenecorridors voor het grondgebied van de stad weer. Deze gelden als bindend en niet-limitatief. De corridors komen even ter sprake in de discipline Fauna Flora op blz. 311-312. Gelet op het belang ervan onderschrijft het Agentschap de aandacht hiervoor en vraagt het ook een doorlichting van deze corridors met doorvertaling in het RUP via specifieke voorschriften. Dit is trouwens een specifieke taakstelling binnen de stedelijke gebieden vanuit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De herziening van 2011 legt op dat bij planningsprocessen voor stedelijke gebieden voldoende aandacht moet gaan naar het behouden, en waar nodig, herstellen van ecologische verbindingen tussen natuur- en bosgebieden (addendum richting gevend en bindend deel RSV, hoofdstuk 6.3). Momenteel geeft het MER hier geen verdere beoordeling of suggesties voor. Om echt functioneel te zijn, vragen deze corridors een zekere robuustheid. De uitwerking die specifiek voor Parkveld gebeurde (blz. 340-341) kan hiervoor als leidraad dienen.

Specifiek voor het scenario Wingepark – wordt in het onderdeel versnippering (blz. 339) aangegeven dat er voor het vrijwaren van de oost-westnatuurverbinding een strook van minimaal 20m breed met voorzien worden. Deze komt echter niet meer terug bij de bespreking van de milderende maatregelen voor dit gebied op blz. 348. Zonder die maatregel wordt het effect als negatief (-2) ingeschat.

In het eerdere advies van het ANB werden een aantal bijkomende punctuele opmerkingen opgegeven. Gezien het ANB voor dit tweede advies enkel de delen Fauna Flora en passende beoordeling doorgestuurd kreeg, gaat het ANB er van uit dat de dienst Mer verder nagaat hoe met deze opmerkingen is omgegaan.

Conclusie¹

Het Agentschap voor Natuur en Bos verleent een **gunstig** advies op de ontwerp tekst **mits naleving van de volgende voorwaarden.**

- De oost-westnatuurverbinding ter hoogte van Wingepark (tussen Rigessel en Kwade Hoek) dient voorzien te blijven, ook in de bespreking van de milderende maatregelen en conclusie.

Hoogachtend,

Jeroen Nachtergaele
Wnd. Afdelingshoofd AVES
Agentschap voor Natuur en Bos

¹ Het Agentschap voor Natuur en Bos spreekt zich enkel uit over de uitwerking van de discipline fauna en flora en dus niet over de wenselijkheid van het plan/project voor natuur.